

contrariat l'homònim *triar* tornat *trigà*), però sí en zones gascones ben pròximes, amb matis un poc diferent: «*triga-t*: (c'est assez), arrête-toi» en les veïnes valls comengeres de Luixon, Oelh, Barossa i Saleich (ALGc. iv, 1333).

En canvi el mot cessa en la nostra frontera occi., car si bé fou usat pel gran polígraf aragonès tres-centista Fz. de Heredia (ed. W. R. Long, p. 132; GSachs, RFE xxii, 77), hem de mirar-ho com un catalanisme. D'altra banda des del bearn. degué passar en data arcaica als dialectes orientals del basc, on *trikatu* «detenerse, s'arrèter» és peculiar de l'alt-navarrès (junt amb els veïns parlats labortans i baix-nav. d'Ainos i Aldudes; és segur, però, que no hi passà des del ll. vg. (car llavors TR- s'hi hauria alterat), però ja hi és mot amb vell arrelament (ja l'usaren el labortà Haraneder, S. xvii, i el navarrès Mendiburu, a. 1780: Azkue). En canvi ja no gosariem citar aquí el port. ant. *trigar-se* de sentit tan diferent, que en fa un enigma etimològic.²

Cap al NE. alguns derivats arriben fins a Suïssa, Val de Bagnes *tregalié*, d'on el fr. local *trigailler* 'tubejar, perdre el temps' que s'usa parlant en francès en el Valais (a Sion mateix), Wissler, RFGn. xxvii, 830. Per a formes occitanes i alt-italianes emparentades amb el nostre mot veg. la nota de Jud, VRom. ii, 19, tot demostrant que ve d'aquí (i no pas d'un fantasiós germanisme forjat per Gamillscheg) el mot *destric* o *estric* 'pertorbació' del *Girart de Rossilhon*. Pel Nord d'Itàlia, potser amb intermitències, el mot s'estén fins a l'Adriàtic: Servigliano *tricà* «indugiare, tardare» (ARom. xiii, 270), Fermo (Marques) *trigà* «tardare, durare» (Neumann, BbZRPb. xi, 80).

El pas del ll. TRICARI al nostre mot romànic està comprovat per dades de la llatinitat tardana. *Se tricare* 'tubejar' («zaudern») ja figurava en una antiga traducció llatina del *Liber de Sirach*, el text de la qual va passar a la Vulgata (Kroll, KJRPb. vi, 140 cita Herkenne, *De Veteris Latinae Ecclesiastici capitibus I-XLIII*, 1899). I en glosses llatines del període més antic: «*tricator: τριβουαι*, CGL ii, 458.52; «*βραδύνω* ii, 259.53», «*tricare: sustinere*» ii, 595.61; «*nec mora: sine tricomento*» (glossant *Encida* v, 368), CGL v, 630.4.

DERIV.: *Triga* [fi S. XIII]: «Si algú compra --- cativa o caval --- e, meyns de colpa o de *triga* del venedor, estant en son poder mor, tot lo perill e-l reec e la aventura és del comprador», *CostTort.* (Ol., p. 203). Veg.-ne cites de les *VidesR* en el gloss.; «com la *triga* sia massa a nós nociva ---» a. 1403 (RLR XLVIII, 553); «sens alguna *triga*», «uns lohe, altres castiga ab dolças paraules, reprèn les *trigas*, e ab colps amigables, excita los pererosos», AntCanals (*Carta a sa g. CoDoACA* xii, 425; *Scipió*, ed. Miquel, p. 29).

En tota mena d'autors del S. xv. «Fu sens *triga* de la presència del rey partit», «ses algun *triga*, magnífica-ment dotà Ginebra», *Decam.* ix, § 9, 543.4; x, § 6, 578.11f.; «més val dir de no a son germà que dir hoc, e tardar: car *triga* denigra lo do e minva lo mèrit», *Pacs, Doctr. Moral*; i veg. en Careta, *Barb.*, 400, cita de cartes municipals i reials de 1403 i 1410; una de

1410, de la reina Violant (*BABL* xix, 207); «--- tota freda lexà; mas no fon longa la *triga*, que lo contrari sobrevenc, e aquel no solament fervent sentit, ans ---», *Fiameta* (§ 7, ed. gòtica, p. 17); «lo senyor --- esteç molt en son romiatge --- e los fills e filles, per la *triga* de son pare, no havien què menjar», StVicentF (*Quar.*, 50.37); «si yo, sens *triga*, no-m trop ab ell ---» (trad. *senza indugio*), «lo temps era curt e no requeria *triga*», *Decam.* (vii, § 7, 423.21; II, § 7, 191.f.); «la *triga*: tarditas», «com repreguessen aquella *triga*: cum eam tardationem culparent», JnEsteve (*LiEleg.* k-1-b; d-3-vº 3); *Dicc. de Rims* de JMarc, 248.

Després del xvi (1507, *DAG*) decau; no em consta que avui s'usi gaire enlloc. *Trigada* [Lacav.]; *trigança* (*CostTort.*). *Triganer* (PBZr, *DAG*). «Q. —Ei! Que no hi ha ningú per --- rebre els nuvis? X. —Ja sou aquí *triganers*?», Pous i Pagès (*Endemà d. B.* I VIII, 37.4f.). *Trigós* (mall. S. xiv). +*Trigotejar* 'entretenir-se una mica' (cita de Fabra, *Gram.* de 1948, § 150, III), junt amb *vivotejar*, *bevotejar*, *trebollotejar*.

+*Atrigar* 'obrar lentament': «car era balbuz *atrigava* molt a recomptar aquelles novelles», Lull (*Li. de An. Racional*, 1950, 303); derivat bastant rar.

Destrigar (cf. supra, n. 2); refl. 'treballar amb retard, amb entrebancs': «si contrast era de termes e de regadures, e d'agulles, dels heretés de la orta, e-ls sobrepausats se havien a *destrigar*, que-ls sia satisfet en lur treball» en una disposició de 1292 (repetida el 1323, quasi sense altre canvi que el del diftong en *sobreposats*, RLR iv, 255; xxxii, 546); també transitiu, per a 'destorbar': «la senyoria no-l deu *destrigar* d'aquell viatge, si lo dit senyor de la nau o leny fiança no haurà», *Consolat* (§ 233, Pard., p. 310). També oc. ant. *destrigar* «retarder; empêcher ---» i mod.; p. ex. landès *destrigà*: «retarder, tarder», Métivier, *Agric. des Landes*, 722; fins al fr. ant. *detrier* intr. «demeurer, zögern» en *Berte au Grand Pied* (S. XIII), i *detrièment* «délai, Aufschub» en Jean de Condé (S. XIV) (Bartsch, *Chrest.*, 1875, 351.17, 394.22).

Aran (1930) i Comenge «*destrigà*: détourner; gêner, abuser» (Dupleich, *Pat. de St. Gaudens*). I *destric* 'destorb, perjudici': «tot aquest don e aquest *destrig*» Orcau, any 1242 (Pere Pujol, *Documents en vulgar d. l. diòcesi d'Urgell*, 8.52); «de tot açò se clame lo dit Domingo, e del *destrig* que a-l feït, de la festa de Sen Martí ençà, per aquels diners», doc. de Nargó de 1252 (MiretS, *Congr. Ll. Cat.*, 525). Surt sovint en Guillem de Cervera i en Cerverí de Girona³ (en aquest algun cop sembla usat, potser irònicament o antifràstica, amb un sentit favorable); de tota manera és 'pertorbació' en G. de Cervera, 884c, 1010d etc.; «los mercaders no són tenguts de res donar al senyor de la nau de la messiò que feta haurà, ne de esmena a fer, ne dels dans ne dels *destrichs* que-l senyor de la nau ne haurà sostenguts», *Consolat* (§ 147, Pard., p. 162).⁴ *Distrigar*. *Retrigar-se* (InvLC) i en Cerverí: «car de cors vil ve a fin cor *destrics*: / dons, tu qu'ès fis, fuç al fals e no-y *trics* (61-22).

+*Entiguera* dirigit com a injúria a una dona, ross. a. 1386 (veg. *llàdria*, LLADRE), potser de **entrigue-*